

УДК 72.01

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА МУРАЛІВ

АБИЗОВ Вадим,¹ ЧУЄВА Оксана,²
ВИШНЕВСЬКА Олена,³ РИШКЕВИЧ Наталія⁴

^{1,3,4} Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна;

² Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна
vaddimm77@gmail.com; aksanas@gmail.com

Метою даного дослідження є спроба визначити особливості та принципи вирішення муралів у міському просторі, а також сучасні та перспективні засоби їх реалізації. Розглядаються умови еволюції сучасних настінних розписів, їх типологія та тематична спрямованість, прийоми просторової композиції та художні рішення.

Ключові слова: мурали, архітектурне середовище, типологія, міський ландшафт, художні рішення.

ВСТУП

За останні роки мурали активно та міцно увійшли до тканини архітектурного середовища як один із потужних художніх засобів міського мистецтва.

Дослідженням феномену муралів займалися вчені різних країн та розглядали їх феномен з різних позицій [1-6]. Найвідомішими є роботи польських дослідників [1, 6], американських вчених [2], українських науковців і митців [3-5]. Українські дослідники здебільшого розглядають мурали як художньо-візуальну форму сучасного мистецтва. Деякі дослідники звертались до класифікацій муралів за тематикою та жанрами, а також за комунікативною системою [3, 4]. В той же час питання їх еволюції та сучасної типології певною мірою залишилися поза увагою дослідників та комплексно не розглядалися.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сучасні мурали створюють змістовне та гармонійне наповнення архітектурного середовища та, незалежно від розміру, тематики, техніки відтворення тощо, часто-густо, виступають в якості мистецької доміанти у містобудівних рішеннях. З огляду на останні події війни в Україні ця проблема набуває особливої актуальності. У зв'язку з цим важливим є виявлення особливостей типології та засад вирішення муралів у міському просторі, а також сучасних прийомів їх реалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

На початку 21 століття Україна пережила дві революції. Вони стали потужним поштовхом для активного прояву «вуличного мистецтва» не тільки на парканах та рекламних конструкціях, притаманних проявам стріт-арту, а й на вільних вертикальних поверхнях будівель значного розміру. Вуличне мистецтво швидко відреагувало на зміни у суспільстві задіяючи вільні площини

будівель в центрі міста під графічні візуалізації. Поширеною практикою стало запрошення іноземних художників з різних країн світу, що інтегрувало вітчизняне мистецтво муралу у загальносвітовий контент. Підтвердженням цьому є щорічне входження київських муралів до рейтингу найкращих у Європі та світу. Використання революційних меседжів та яскравих національних мотивів лише додало київським муралам особливості та самобутності і дозволило ідентифікувати певні історичні та культурні об'єкти туристичного відвідування.

Тематичне та образне наповнення муралів на київських будинках досить різноманітне: від зображення історичних подій та постатей, політичних проблем сучасності до екології оточуючого середовища та людських стосунків. Відтворення цих напрямків відбувається на тлі експериментального пошуку незвичайних композиційних рішень та форм самовираження через метафору, гіперболу, символізм, сюрреалізм та інші форми художньої візуалізації. В сучасній формулі взаємодії між людиною і містом, мурали стають потужним інструментом, що суттєво доповнює формування та оновлює сприйняття архітектурного середовища, підпорядковуючись йому чи, навпаки, контрастуючи з ним.

Феномен муралів автори дослідження вважають за доцільне класифікувати за наступними ознаками:

1. За містобудівними/середовищними ознаками (на містобудівному рівні).
2. За розміщенням на тлі будівлі (на рівні будівлі).
3. За тематикою.
4. За композиційними та художньо-образними вирішеннями.
5. За технікою виконання.

На містобудівному рівні варто виділити наступні класифікації:

- а) мурали, що знаходяться в історичному та в не історичному середовищі;
- б) мурали, супідрядні навколишньому середовищу та такі, що контрастують з ним;
- в) ансамблеві та поодинокі вирішення (рис. 1).

На рівні будівель слід виділити такі типологічні класифікації муралів:

- а) за функціональним призначенням будівлі (житлові, громадські, промислові);
- б) з урахуванням та без урахування архітекtonіки будівлі;
- в) з урахуванням та без урахування розташування вхідної групи будівлі.

Класифікація муралів за тематикою зображення. В муралах Києва чітко відслідковуються всі базові положення щодо їх створення, а саме: соціальна спрямованість – зосередження уваги на найгостріших проблемах суспільства; патріотична складова, яка виконує також просвітницьку функцію звеличення гідності людей, нагадування про власну історію та самоідентифікацію у сучасному світі; філософська – відтворення певних ідей замовника чи автора муралу, що викликає потужні емоції та роздуми у глядачів; релігійна – нагадує людям про вічні цінності та духовний світ.

Класифікації муралів за художньо-образними (композиційними) вирішеннями. Основними засобами вираження залишаються графічні, живописні та декоративні рішення, а найціннішим у муралах є можливість поєднання в одному проєкті декількох художніх засобів одночасно.

Декоративні мурали відтворюють національні орнаменти, елементи декоративного розпису та наслідують стилістику зображень відомих майстрів народного живопису.

Рис. 1. Розписи, що розташовані в історичному середовищі з портретами історичних постатей: а) С. Ніроян. <https://platfor.ma/magazine/text-sq/street-heroes/ura-mural/>; б) М. Грушевський. <http://www.hroniky.com/news/view/5645-naiaskravishi-muraly-kyieva-foto>; в) П. Скоропадський. <http://www.hroniky.com/news/view/5645-naiaskravishi-muraly-kyieva-foto>.

Класифікації муралів за технікою виконання. При створенні муралів майстри використовують як звичайні художні та малярні інструменти: пензлі, валики, різні монтажні стрічки так і аерозольні балони з фарбами або просто спеціальні фарби які підходять для роботи на вулиці. Стіни старих будівель вимагають попередньої санації та вирівнювання, натомість сучасні будівлі мають рівні, гладкі поверхні. Кожен з авторів муралів має свій власний стиль, почерк і вибір техніки відтворення повністю залежить від його особистих уподобань.

Рис. 2. Фрески, виконані в різних художніх техніках: а) графічні зображення, https://kievvlst.com.ua/news/v_stolice_na_odnom_iz_domov_pojavilas_mural_o_ljubvi41748; б) живопис, <https://vkieve.net/street-art/mural-s-olenem-na-zdani-tes>; в) декоративний, <https://zef.in.ua/murali-svyatoshinskogo-rajonu-kiyiv/>

ВИСНОВКИ

Феномен муралу має активний вплив на якість міських просторових структур в урбанізованих районах, а також на сприйняття та якість життя людини.

У дослідженні розкрито та досліджено основи типології муралів на прикладі міста Києва. Їх класифікація визначається та розглядається за такими ознаками: за містобудівними/екологічними характеристиками (на рівні містобудування); шляхом розміщення на тлі будівлі (на рівні будівлі); за темою; за композиційними та художньо-образними рішеннями; за технікою виконання. При всьому різноманітті їх можливих художньо-декоративних рішень і прийомів використання важливою умовою є досягнення естетичної виразності й привабливості, а також стильової єдності композиції міського середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gralińska-Toborek A. Experience of Art in Urban Space, Lodz: Biblioteka Publishing House, 2014.
2. Gastman R., Neelon C., Smyrski A. Street World: Urban Culture and Art from Five Continents. New York : Abrams Books, 2007.
3. Шпетна С. А. Соціокультурний феномен муралу як заклик до діалогу та обговорень, *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*, 2020, 3 (334): р. 150–156.
4. Колісник О. В., Пономарьова Н. С. Мурали як засіб соціальних комунікацій. Порівняння світового досвіду. *Art and design*. 2019. №2. С. 62-73.
5. Гаврилаш І. С. Мурали та графіті в сучасній Україні: особливості та відмінності. *Культура України. Серія : Культурологія*. 2018. Вип. 62. С. 235-244.
6. Kozub W. Mural – a contemporary architectural detail, *Aktualni problemy suchasnoho dizajnu* [Actual problems of modern design]: proceedings of international scientific and practical conference, April 20, 2018. Kyiv: KNUTD, 2018. p. 33-36.

ABYZOV V., CHUEVA O., VYSHNEVSKA O., RYSHKEVYCH N. TYPOLOGICAL FEATURES OF THE ART OF MURALS

The purpose of this study is to try to determine the features and principles of murals solutions in urban space, as well as modern and promising means of their implementation. The conditions of evolution of modern wall paintings, their typology and thematic orientation, methods of spatial composition and artistic decisions are considered.

Key words: murals, architectural environment, typology, urban landscape, artistic solutions.